

tatta, hogy hihetőleg Dürmann Félix „Was ich liebe“ c. verse után készült. Az egymásmellett közölt magyar és német szöveg legalább erre enged következtetni. — Orbán István: *Az „Auróra-kör“* 1924 nyarán alakult. Elnöke Császár Elemér. Célja a fiatal magyar írók egyesítése a nemzeti eszme szolgálatában és a régi, nemes írói hagyományok ápolása. — Moesz Gusztáv: *A kertészkedő Jókai*. Ha az ember Jókai kertészeti cikkeit olvassa, azt a benyomást szerzi, mintha a költő el akarta volna hitetni az olvasóval, hogy ő sokkal inkább kertésznek, mint költőnek érzi magát. Feltűnő sok növényt ismerhetett, hiszen költői műveiben 600-nál több növényt említ! A ribiszkebokor adta neki azt a gondolatot, hogy megteremtette az „Üstökös“ c. élelapot. Szívesen szerepeltet kertészeket és botanikusokat regényben.

II. Hírlapok.

A Nép. — 1925. jan. 9. *Látogatás a Nobel-díj magyar jelöltjénél.* A Magyar Tudományos Akadémia az irodalmi Nobel-díjra Herczeg Ferencet ajánlotta. Most először történik meg, hogy az Akadémia ajánlást tett a nagy díjra. Herczeg Ferenc az újságíró kérdésére elmondotta, hogy mesemondó képességét már gyermekkorában észrevette. Munkái közül legtöbb előtanulmányt a Pogányokhoz és az Ocskay Brigadérosokhoz végzett. Darabjai közül a Kék Rókat bemutatták Milánóban és Rómában. Bizáncát is hamarosan színre hozzák. Svédországban is játszik színdarabjait. — Márc. 20. Farkas Sándor: *Gárdonyi Géza utolsó ráltóaláírása.* Feszty Arpádné Jókai Róza emlékirataiban levelek képesán megemlékezik Gárdonyi Géza ifjúkori szerelméről. A költő fia Fesztyné előadását túlzottnak és kiszínezettnak tartja. Gárdonyi minden nőben a titokzatost látta, azért a közönségesnél sokkal mélyebben foglalkozott minden nővel. Nála minden nő tanulmányszámba ment azért, mert írásaiban mindig élő minta után dolgozott. Jegyzetei között nagyon sok különböző női jellemrajz van. Ezekből szokta kiválogatni mesealakjait. — Máj. 24. Jakab Ödön: *Taraszkodók Erdélyben.* Költői hangú ismertetése a megindult és erde fejlődésben levő erdélyi magyar irodalomnak.

Az Est. — 1925 ápr. 12. Mikes Lajos: *Arany János első levele Petőfi Sándorhoz.* Szendrey Júlia levelesládájának kézirati darabjait közlés végett most ajánlották fel a Pesti Naplónak. Az irodalmi hagyaték a következőkből áll: 1. Szendrey Júlia teljes naplója, levelezése, versei és elbeszélései; 2. Petőfi Sándornak és Arany Jánosnak 32 oldalnyi ismeretlen kézirata. — Máj. 31. Mikes Lajos: *Szendrey Júlia naplója.* Az eredeti szöveg ismertetése.

Az Ujság. — 1925 febr. 17. Arany Lipót: *Jókai Mór a máhelyben.* Vidám történetek Jókai Mórnak, a Nemzet főszerkesztőjének idejéből. — Febr. 22. Rónaky Kálmán: *Jókai első követi mandátuma.* Jókait először a siklócai körület választotta követé 1861-ben. Első követi megbízó levélének közlése. — Varannai Aurél: *A srábhgyi költő.* Jókai srábhgyi villájáról. A villa berendezése ma is olyan, mint Jókai életében volt. — *Jókai az órák barátja.* Szenvadélyosan gyűjtötte a régi órákat. Hagyatékában öt igen értékes

ismétlődőra maradt. — 1925 márc. 25. Arany Lipót: *Jókai Mór mint debatter és mint közbeszóló*. Jókai Mór képviselőházi beszédeiben fölfényes humorral vagdalt és valósággal nevetségessé tette ellenfeleit, így Istóczy Győzöt, az antiszemitizmus első terjesztőjét. A József-városban tartott programbeszédjében az ellenzékot főzte le, nagy derűt keltve. Közbeszólásait általában szelíd humor jellemzi. Haragos mindössze két ízben volt. — Nádor Jenő: *Szabolcska Mihály változatlanul bizakodik a magyarság jobb jövőjében*. Szabolcska Mihály, hogy Gárdonyi Gézáról szóló emlékeit kiadhassa, Budapesten járt, de könyvéhez nem kapott kiadót. Keserűséggel állapította meg, hogy az erdélyi magyar irodalomban két áramlat van: a tisztán magyar nemzeti és a Budapestről jól ismert nemzetközi. Az utóbbival sokan kacérokodnak a tájékozatlan erdélyiek közül.

Budapesti Hirlap. — 45. évf. 39. sz. Takáts Sándor: *Jókai, a jó kertész*. A kertészkedést már ifjúkorában megtanulta komáromi szigeti kertjükben. A fákat szeretettel gondozta egész életén keresztül. Kertészeti ismereteit egyszerűen őrtékosította regényeiben. — 48. sz. Szász Károly: *Tisza Istrán lelei*. A M. T. Akadémia kiadásában megjelent levelek, távíratok, telefonüzenetek és előterjesztések ismertetése. — 56. sz. Szász Károly: *Kisebb csillagok*. Emlékezés Acs Zsigmond laskói ref. lelkész, műfordító és költőre születése századik évfordulója alkalmából. — Lőrinczy György: *Jókai bölcsője*. Jókai „már a bölcsőjéből magával hozott mindent. A képeket, meséket, álmodkat, a szavakkal együtt, amik rakoncátlan képzelete színes vízióinak és elméje merész villanásainak, gondolatainak megfeleltek“. — 45. sz. Takáts Sándor: *A komáromi sziget*. Emlékezés Jókai Móra és Beöthy Zsoltra, akinek a komáromi szigeten levő kertje az ott gyakran megfordult kiváló írók és tudósok révén valóságos irodalmi nevezetesség. — 62. sz. József Ferenc kir. herceg: *Jókai és a nagyapám*. Rajz néhai József királyi hercegnek és Jókainak érintkezéséről. Jókai többször megfordult Fiumében és Alcsuton. — 64. sz. Takáts Sándor: *Hárman rálának együtt*. Emlékezés Mikszáth Kálmánra, aki a cikkíróval és Horánszky Lajossal szombatonként rendszeresen együtt vacsorált. Sokszor hajnalig elbeszélgettek. Mikszáthnak több elbeszélése és regénye fogamzott meg itt. — 65. sz. Bársony István: *Apróságok Jókairól*. Kedves élmények Jókai svábhegyi életéből. — 79. sz. Berzeviczy Albert: *Emlékezés Jókairól*. Néhány személyes emlék Jókai életéből. — 83. sz. Szász Károly: *Jókai és a politika*. Jókai politikai pályafutásának elevenhangú jellemzése. — Takáts Sándor: *Az elátkozott család*. Komáromi hiteles följegyzésekből igazolja, hogy Jókai ebben a regényében nemcsak a földrendes leírását, hanem az egyes személyeket is a történelmi valóságból vette. — 110. sz. Szász Károly: *A Bükk költőjéről*. Meleghangú bírálata Lőrinczy György Az álmódó Bükk című novelláskötetén. — 130. sz. Lőrinczy György: *Kenézy Csatár*. Megemlékezés a költő és elbeszélő vándorszínésről, utóbb nyitrai pénzügyigazgatóvági tisztviselőről, akinek Regények dióhéjban című novelláskönyve és Kalászkok című verseskötete Aigner Lajos kiadásában jelent meg. — 125. sz. K. Kovács Gyula: *Pázmány Péter*. Pázmány Péter közjogi érdemeinek fejtegetése. — 132. sz. Szász Károly: *Sajó Sándor*. A Muzsikászó című verseskönyv vonzó ismertetése.

Magyarország. — 1925 febr. 26. B. S.: *A Jókay-család egyetlen férfiai leszármazottja a Jókay-család most élő tagjairól*. A családnak ma

két férfitagja van. Jókai nővére leányának a Nemzeti Múzeumban őrzött emlékiratait a végrendekezés szerint csak 1934-ben lehet kiadni. — Ápr. 12. Mikos Lajos: *Arany János ismeretlen verse Petőfihez*. Hasonmásban közli Arany Jánosnak Barátomhoz című versét, melyet 1847 november elején Nagyszalontán Petőfiék látogatása után írt és a 11-én kelt leveléhez csatoltan juttatott el Petőfiékhez. A vers sok egyéb eddig ismeretlen irodalmi hagyatékkal együtt Szendrey Júlia levelesládájából került elő. — Máj. 31. Mikos Lajos: *Petőfi haragos apósa*. Szendrey Ignác egy ismeretlen levelének közlése és Júlia egyik elvesztett levelének részlete.

Magyarország. — 1925 márc. 18. Galantai Fekete Béla: *Arany János tandr úr hazamegy Nagykőrösre*. Nagykőrösön Arany János Társaság alakult az Arany-kultusz ápolására. A mozgalom lelke Benkő Imre nagykőrösi tanár. A cikkíró elmondja még Arany Jánosnak és a tanítása közben őt kihívóan bosszantó zsidó fiúnak esetét. — Jún. 14. K. A.: *Magyar centennárium Amerikában*. Xántus János magyar természettudós életének és működésének ismertetése abból az alkalomból, hogy a philadelphiai egyetem Xántus születésének századik évfordulóján ünnepélyt rendez.

Nemzeti Ujság. — 1925 ápr. 5. Keresztos György: *A csonka torony árnyékában*. Látogatás Arany János márványtáblás szülőházánál, a csonka toronyban levő Arany-emlékmúzeumban és Arany Juliska sírjánál, az öreg temetőben. — Mados György: *A bihari Artemisz és a költő álma*. Arany János Tóth Kálmánnal és Szigligeti Edével 1865 őszén részt vett egy nagyszalontai őszi rucavadászon. Itt két rucát lőtt s megnyerte a díjat: a bihari Artemisznak nevezett szobrocskát. — Ápr. 12. Szvatkó Pál: *A Felvidék tróli*. A Felvidéken az anyaországtól való elszakítás után három folyóirat indult meg: az Uj Elet, a Tavasz és megindult a Tűz. Mind a három összeomlott. A hírlapok meg tudnak élni s könyvek is jelennek meg. Az irodalomnak fő erőssége a líra, melynek reprezentánsa Mécs László. Szlovenszkóban mindenütt ismerik és becsülik nevét. A többi lírikus: Győri Dezso, Komlós Aladár, Ölvédi László, Szoredei Gruber Károly, Jankovich Marcel, Kersék János, Jaczkó Olga és Urr Ida. Elbeszélők: Sziklay Ferenc, Márgi Sándor, Simándy Pál. Pesti emigránsok: Antal Sándor, Kacér Illés, Ujvári Péter. A pozsonyi Toldy-kör és a kassai Kazinczy-Társaság az új Auróra irodalmi évkönyv kiadásával szép munkát végez. — Péchy-Horváth Rezső: *A délvidéki irodalom*. Ha nem is abban a tempóban, amellyel Erdély hívta életre a semmiből a maga izmos magyar irodalmát, de lassan és biztató mozdulatokkal kezd megszületni a külön magyar irodalom. A moatoha viszonyok ellenére is gyarapszik a könyvtermés és hírlapírás. — Május 6. Lampérth Géza: *Találkozásom Jókairal és az ő sárga caikóirál*. A cikkíró két ízben nyerte meg Pápán az ifjúsági képzőtársulatban Jókai által a legjobb novella írójának évenként adományozni szokott öt darab körmőci aranyat, amit a diákok sárga csikóknak neveztek. Jókai első pályadíjának emlékére minden évben pontosan megküldte Pápára az öt darab sárga caikót. A nyertesnek a nevéét följegyezte s későbbi irodalmi működését figyelemmel kísérte. Május 14. Császár Elemér: *Bayer József, a tudós*. A nagyérdemű tudós jellemzése. - Június 16. Borzsonyi János: *Elfelejtett magyar költő*. Vachott Sándor, Bózzay Pál, Boruth Elemér, Tóth

Endre, Vajda János és a szabadságharc utáni kisebb lírai költők, színészek, cigányprímások és dalszerzők működésének rövid ismertetése.

Népszava. — 1925 márc. 29. Migray József: *Frankel Leó és Jókai Mór.* Frankel Leót, az 1871-i párizsi kommun egyik vezetőjét, a budapesti törvényszék annak idején vizsgálati fogságba helyezte. Jókai Mór a Hon hasábjain a vizsgálat beszüntetése mellett szólalt fel. A magyarországi kommunistát szabadlábra is helyezték.

8 Órai Ujság. — 1925. évf. 7. sz. Szász Károly: *Erdélyi testvéreink.* Az 1925. esztendőre szóló Erdélyi Almanach meglehangú ismertetése. — 31. sz. Szász Károly: *Symposion az Aurórában.* Az irodalmi élet tekintélyeiből 1919 nyarán alakult Budai Auróra-Társaság ünnepi lakomájának ismertetése Horánszky Lajosnak a Kisfaludy-Társaság tagjává való választása alkalmából. — Törs Tibor: *Látogatás Horpácson Mikszáth Kálmán özvegyénél.* A 71 esztendőes Mikszáth Kálmánné nyilatkozata Móricz Zsigmondnak Mikszáth Kálmán elleni sértő kijelentésére. Móricz, amellet hogy durva és kegyetlen volt, nem is mondott igazat.

Pesti Hírlap. — 1925 jún. 14. Hoitsy Pál: *Greguss Agost. G. A.* pályájának rövid ismertetése születésének századik évfordulója alkalmából.

Pesti Napló. — 1925 márc. 8. Schöpflin Aladár: *Dalok a határon túlról.* Elszakított területeinken új magyar irodalom van alakulóban. Ez az irodalom nem szakadt ugyan el az egyetemes magyar irodalomtól, de mégis különálló fejlődést és különálló egyéniséget mutat. Vigyáznunk kell arra, hogy ez a regionális irodalom egységben maradjon a csonka haza irodalmával. — Apr. 12. Mikeš Lajos: *Arany János ismeretlen verse a népről és a nép költőiről.* Hasonmásban közli Arany Jánosnak Petőfihez írt ismeretlen sorait a Falusi Mulatság című versét, melynek végén kétsornyi gyorsírás van. Ezek a maradványok Szendrey Júlia levelesládájából kerültek elő. — Apr. 19. Tóth Árpád: *Arany tréfas figyelemztetése Petőfi lakodalma.* Az előbb említett gyorsírásos levélzáradék megfejtése. — Május 31. Mikeš Lajos: *Jó éjt kívánok Neked édes Sándorom.* Szendrey Júlia naplója eddig nem ismert egyes részeinek közlése facsimilével. — Jún. 13. Balla Ignác: *Magyar trók színdarabjai Olaszországban.* Herczeg Ferenc, Molnár Ferenc és Lengyel Menyhért darabjainak sikeréről.

Szózat. — 1925 márc. 1. Galamb Sándor: *A magyar operett kezdete.* Az első magyar operett Bányai István színész és Allaga Géza karmester alkotása, A szerelmes bojtár, 1862 ápr. 21-én került színre Molnár György budai Népszínházában, ahol 1870-ig több eredeti és külföldi operettet is játszottak. Legnagyobb sikere Offenbach egyik operettjének volt. A közönség ugyan igen megbotráncozott a színészek kánkán-táncán, de azért a darab 103 előadást ért s még Deák Ferenc is megnézte. A budai Népszínház után Miklóssy Gyula István téri színházában, majd a Népszínházban folytatta az operett diadalmas pályafutását egészen a mai dekadenciáig. — Apr. 12. Galamb Sándor: *A magyar Demi-monde.* Ennek a francia társadalmi osztálynak megfelelőjét Csiky Gergely a Proletárok-ban vitte színpadra.

Világ. 1925 febr. 8. Halász Ernő: *Negypenőtt kiadatlan kötet maradt Gárdonyi Géza után.* Gárdonyi Géza kiadójával pörben állt s míg a pör el nem dőlt, aránylag kevés könyvet adott ki. Az ítéletet éppen halála napján

kézbesítették. Munkáinak nagyobb része tehát most kerül kiadásra. Azt akarta, hogy miként életében, halála után is évenként legföljebb egy-két kötet kerüljön kiadásra. — Febr. 22. Móra Ferenc: *Jókai szegedi látogatásai*. Visszaemlékezések Jókai 1848., 1849., 1856., 1879., 1883., 1885. és 1890. évi szegedi látogatásaira. — Márc. 6. Bognár Oszkár: *Meggyalázták Martinovics és társainak sírhelyét*. Az Új Szent János-kórház fala mellett vivő út és a villamos vasúti sín között levő szögletben nyugosznak Martinovics és társai. Sírjaikon ma hulladék- és téglatörmelék-rakások vannak. — Márc. 18. Tábori Kornél: *Jókai önvallomása*. Jókai Mór első képviselőházi beszédében, liberális fölfogásának megfelelően, az egyenlő politikai jogok törvénybeiktatását kívánta minden vallásfelekezetet illetően. Filoszemitizmusáról az 1869-i választások alkalmával a Teréz-város választói előtt tett érdekes vallomást. Ugyanezt a fölfogását tükrözi a bécsi titkos udvari levéltárban levő levele, amelyben az uralkodóház egyik tagjának kérésére az Istóczy-féle antiszemita-mozgalomról adott felvilágosítást. — Apr. 13. Fischer Árpád: *Ady Endre betegsége*. Láng Menyhért, Ady Endre kezelőorvosa, előadás keretében igazolta, hogy Adynak nem volt luessel kapcsolatos paralysis progressívája. Ady Endre démona az alkohol volt. Kiemeli azonban, hogy Ady alkoholmentesen írta érdemleges líráját. Tulajdonképen dementia alcoholicában halt meg. — Apr. 12. Szatmári Mór: *Csávolszky Lajos*. A függetlenségi párt hivatalos lapjának, az Egyetértés megalapítójának, újságírói működéséről. Szenvedélylő vált gazdagodási vágya áldozatul kívánta minden vagyonát. Elhagyottan halt meg zugligeti villájában. — Apr. 19. Krudy Gyula: *A tegnapiak ködloragját. Vidéki éjtszakák loragja*. Bántó hatású emlegetése Ady Endre Debrecenből hozott szerelmi betegségének. (Mégis csak sok, amit manapság a senkire sem tartozó magánügyek foszogatásával művelnek!) — Máj. 10. Supka Géza: *A láthatatlan ember hagyatka*. Gárdonyi Géza hagyatékában, minthogy életének utolsó tíz évében már csak az íróasztala számára dolgozott, van hat regény, egy teljes életnapló, kritikai széljegyzetek és egy nyelvészeti munka. Hagyatékából érdekesen bontakozik ki életének eddig megfejthetetlennek látszó két problémája: a nő és vallásos fölfogása. A nővel szemben érzett mimoszerű nyughatatlan-ágát szerencsétlen házaselele magyarázza, míg a világ rendeltetéséről és a kinyilatkoztatott vallásokról apránként kialakult szemléletét buddhista tanulmányai fejtik meg. A buddhizmus tanulmányozásában annyira ment, hogy még a tibeti nyelvet is megtanulta. Érdekes adatokat szolgáltatnak hátramaradt iratai politikai és szociális fölfogásáról s íróársairól alkotott véleményéről. — Júl. 6. Móra Ferenc: *Gárdonyi ismeretlen munkái*. Ifjúkori kevésbé ismert munkáinak címét és tartalmát közli. Ezek legnagyobb részét szegedi újságíró korában írta. Ezeket később kitagadta művei sorából. „Szeretném mind elégetni fiatalkori torz dolgaimat, mert azok nagy oltóvélyedések voltak. Akkor a humorban láttam a legfőbb irodalmi kvalitást és írtam burleszk hiatóriákat. Aztán az ellenkező véglet ejtett meg, a nyers realizmus, és rémhiatóriákat írtam. Hála Istennek, végre sikerült megtalálni önmagamat a természet imádatában és az emberek szeretetében.“